Friluftstilbud for ungdom, -tran med sitronsmak?

Av Astrid T. Sinnes

Tidligere leder Den Norske Turistforenings Ungdom, DNT-U

I et av de første foredragene på denne konferansen snakket Bjørn Tordsson om de utfordringene friluftslivet står overfor i årene som kommer. Nå har ikke jeg tenkt å ta opp tråden fra Øystein Dahle sitt foredrag og si hva jeg *trodde* at han ville ha sagt, men jeg skal snakke litt om noe av det han faktisk nevnte som utfordringer for friluftslivet.

Tordsson snakket om at ungdom i stadig mindre grad driver det vi betegner som tradisjonelt friluftsliv. Og han sendte, hvis jeg forstod han rett et aldri så lite stikk til Turistforeningens ungdom, DNT-U, som han mente at i redsel for at foreningen skulle støve ned prøvde å sprite opp det enkle friluftslivet med å hive oss på nye trender. Han advarte oss mot å helle cola i kildevannet.

Egentlig kunne jeg ikke ha fått noen bedre innledning enn Tordssons på mitt innlegg, og på onsdag må jeg innrømme at jeg satt og hoppet litt i stolen for å svare på det han sa. I dag slipper jeg endelig til, og i steden for å kalle mitt innlegg for "Friluftstilbud for ungdom, -kildevann med cola-essens" eller noe i den duren, har jeg valgt å kalle det for "Friluftstilbud for ungdom, -tran med sitronsmak". Jeg håper at dere i løpet av innlegget mitt klarer å se den meget viktige forskjellen på disse to blandingene!

Jeg vil begynne med å lese et dikt: (Ka e vitsen)

Det var ingen som fortalte meg vitsen med å drive friluftsliv. Det var ingen som argumenterte logisk og ut fra samfunnsnyttige og helsemessige årsaker for at jeg burde bli aktiv i en friluftslivsorganisasjon heller enn å spille tuba i skolekorpset.

Jeg begynte i speideren fordi søsteren min gikk i speideren og fordi jeg alltid, med mer eller mindre samtykke fra henne, hadde lyst til å drive med akkurat det samme som henne fordi hun var 3 år eldre enn meg og mitt aller største forbilde.

Jeg fortsatte ikke i speideren i 13 år for å støtte opp om en organisasjon med bra formålsparagraf. Jeg fortsatte ikke fordi jeg merket at jeg utviklet meg i en sunn og fornuftig retning som på sikt ville gi meg sunne og rette verdier.

Da jeg meldte meg inn i DNT-U og begynte å dra på tur sammen med ungdomsgruppa i Stavanger Turistforening, gjorde jeg det ikke fordi det ante meg at jeg ved å oppholde meg mye i naturen ville få lyst til å verne om den og for at forskningen har vist at personer som driver friluftsliv er mer opptatt av naturvern enn andre. Jeg dro heller ikke på tur med ungdomsgruppa fordi noen hadde funnet ut at vi ved å gå 1 times tur hver dag kan forlenge

vår levetid med ca. 8 år. Jeg ble ikke med i styret i Stavanger Turistforenings ungdomsgruppe fordi jeg så på det som viktig for den senere rekrutteringen til moderforeningen og for å bidra til å føre det tradisjonelle friluftslivet en generasjon videre.
Jeg engasjerte meg i speideren og Turistforeningen fordi jeg ved å være med i disse to friluftslivsorganisasjonene fikk muligheten til å drive med det jeg syntes var artig. Jeg syntes det var kjekt å dra på tur med mennesker på min egen alder. Jeg syntes det var kult å stå på ski, lære å kjøre telemark, padle i kajakk, dra på hytteturer, grotteturer teltturer, breturer og klatreturer. Jeg syntes det var sosialt og spennende å sitte ved bålet en sommernatt og synge og spille gitar. Og strengt tatt så var det vel ikke akkurat en direkte ulempe at det var så pass mange stilige gutter som det nå en gang var med på disse turene....

Det var da jeg ble valgt til leder av DNT-U på landsplan at jeg for første gang begynte å tenke over hvorfor jeg egentlig drev med akkurat det jeg gjorde. Og grunnen til at jeg begynte å tenke over dette var ikke at jeg ble mindre interessert i å dra på tur og drive friluftsliv, men fordi jeg plutselig var havnet i en situasjon hvor jeg brukte så mye tid på å få andre til å drive friluftsliv at jeg nesten aldri fikk tid til å gjøre det selv.

Den første tiden som leder i DNT-U slet jeg med å finne inspirasjon. Jeg hadde faktisk ganske store problemer med å fatte vitsen med å jobbe så hardt med å få flere medlemmer til DNT. Jeg visste jo selv hvorfor jeg drev friluftsliv, men var det nå strengt tatt noe poeng i at så mange andre drev med det samme? Hvis poenget med friluftslivsorganisasjonene var å underholde ungdom, tenkte jeg at andre organisasjoner sikkert kunne gjøre en vel så god jobb. En periode angret jeg på at jeg ikke heller hadde engasjert meg i Amnesty. Hvis jeg først skulle bruke så mye tid på å sitte i møter kunne jeg like gjerne ha gjort det i en organisasjon som drev med noe det virkelig var vits i.

Dere som sitter her i dag kan sikkert resonnere dere frem til at jeg fant en mening med å jobbe for å få flest mulig ungdommer til å drive friluftsliv. Og selv om jeg ikke har noen intensjoner om å bruke dette innlegget til å legitimere friluftsorganisasjonenes rett i organisasjonsjungelen, så vil jeg bruke det neste minuttet på å si hvorfor jeg synes at det er viktig at flest mulig unge mennesker driver friluftsliv. Hvorfor jeg faktisk synes det er livsviktig, og hvorfor jeg tror at vi ved å få flere ungdommer til å bli glad i å drive friluftsliv kan bidra til å "redde verden".

Vi har nettopp hørt Mari-Kristin Sisjord snakke om trender i tiden og hvordan disse trendene påvirker unges liv. En ting jeg tror vi alle kan være ganske enige om er at vår tids ungdom er preget av en enorm forbrukskultur. Folk jobber beinhardt for å få råd til alt reklamen sier at vi har bruk for og shopping er for mange ungdommer blitt fritidssyssel nummer en. Samtidig som forbruket øker vet vi at sjansene for å få til en bærekraftig utvikling blir mindre og mindre. Vi har tall og statistikker som gjør det klinkende klart for oss at hvis vårt forbruksnivå fortsetter å øke med dagens hastighet, og hvis denne forbrukskulturen får spre seg til andre deler av verden, går vi en svært så dyster fremtid i møte. Vi vet at en forutsetning for bærekraftig utvikling er å få til et bærekraftig forbruk. For å få til et bærekraftig forbruk, er vi nødt til å lære oss gleden over det vi har nok av, og det er her jeg mener at friluftslivs-organisasjonene har sin absolutt viktigste misjon siden det er akkurat det vi driver med. Vi som driver med ungdomsarbeid innenfor friluftslivsorganisasjonene arbeider for å få flere ungdommer til å oppdage gleden over det vi har nok av. Norsk natur. Friluftsopplevelser. Enten det nå er i form av speidertur til bymarka eller klatretur i Trollveggen. Norsk natur har vi mye av, og opplevelsene vi kan få ved å oppholde oss i denne naturen står nærmest i kø.

Jeg har kalt dette innlegget for "friluftstilbud for ungdom - tran med sitronsmak?" Og nå har jeg fortalt dere litt om hvordan jeg, ved å bli glad i sitronsmaken lærte meg å se betydningen av tranen. For de minst kjappe av dere kan jeg jo oversette dette billedspråket ved å fortelle at tranen symboliserer betydningen av friluftslivet i form av at ungdommer lærer seg å se gleden av lite ressurskrevende aktiviteter. Sitronsmaken er selve aktivitetene vi driver med i friluftsorganisasjonene. Aktivitetene som ungdom blir fascinert av – og får lyst til å drive med.

Nå som jeg har legitimert det lite ressurskrevende friluftslivet som minst like viktig som tran, har jeg lyst til å dreie dette innlegget over på noe som jeg tror at alle vi som sitter her er ganske opptatt av. Nemlig det at stadig færre ungdommer synes å bli tiltrukket av denne sitronsmaken. I 1995 gjennomførte DNT en medlemsundersøkelse som blant annet konkluderte med at

1. *DNT er underrepresentert blant 20 åringene*
2. *Det er åpenbart at den "livsform" DNT står for får større appell når en har lagt bak seg de første ungdomsår.*

DNT er ikke den eneste av friluftsorganisasjonene som har mistet ungdomsmedlemmer de siste årene. I min organisasjon, DNT-U, var nedgangen i år på ca 13%. Selv om en god del av denne nedgangen kan tilskrives mindre ungdomskull, er ikke dette en god nok forklaring på hvorfor færre ønsker å delta i friluftsorganisasjonenes tilbud. Når nedgangen har blitt såpass stor som den har vært i DNT-U de siste årene, blir vi bekymret, og lurer på hva årsaken til denne nedgangen kan være. Hva er det med den "livsformen" DNT representerer som ikke appellerer til ungdom? Vi spør oss selv om ungdommen generelt har mistet interessen for friluftsliv? Eller er det noe med det såkalte tradisjonelle friluftslivet de fleste friluftsorganisasjonene representerer som ikke lenger er kult nok for ungdom?

For å ta det første spørsmålet først: Har ungdommen mistet interessen for friluftsliv? Jeg tror ikke det. Og grunnen til at jeg ikke tror det, er at samtidig som stadig færre ungdommer melder seg inn i friluftslivsorganisasjoner, blomstrer mindre organiserte former for liv i friluft som aldri før. Skitrekk i Norge hadde i år den beste sesongen på lenge. Snowboard, rafting, klatring og terrengsykling er populært som aldri før, så at interessen for friluftsaktiviteter enda eksisterer kan det ikke være tvil om. Men hva er det da disse aktivitetene har som ungdom ikke kan få innenfor de tradisjonelle friluftslivsorganisasjonene? Svært lite, spør du meg.

Det eneste jeg tror disse aktivitetene har som friluftslivsorganisasjonene mangler er oppmerksomhet på grunn av at noen har økonomisk interesse i at ungdom driver med nettopp disse aktivitetene. Noen tjener penger på å investere i å øke oppmerksomheten rundt dette. Og de klarer å fange oppmerksomhet og holde på den. Frivillige organisasjoner har ikke det samme potensiale til å reklamere for sine aktiviteter og da er det vel ikke særlig vanskelig å forstå at de som har penger til å reklamere for seg får mye oppmerksomhet. Siden 1990 har pengene som blir brukt på reklame i Norge blitt 3-doblet. De frivillige organisasjonene uten noen som helst kommersielle interesser må kjempe mot et enormt kommersielt apparat i kampen om oppmerksomheten – og taper desverre alt for ofte. I mine øyne dreier ikke medlemsnedgangen seg om å ha et tilbud som ikke er kult nok, men om å ha et tilbud som alt for få vet om.

Nå vil vel kanskje noen påstå at DNT og de andre såkalt tradisjonelle friluftslivs-organisasjonene hverken driver med slike aktiviteter som jeg her nevnte eller ønsker å drive

med slike aktiviteter. Vi er skeptiske til å kaste oss på en eller annen snowboardbølge, vi er skeptiske til alt som vi frykter kan komme til å gå på akkord med det tradisjonelle friluftslivet som vi er så sterkt knyttet til. Vi fnyser og rynker på nesen over skibumser som ikke synes å ha andre interesser enn å stå på snowboard opp og ned i et skitrekk. Samtidig hyller vi Norges første skibums, Sondre Nordheim opp i skyene som det *tradisjonelle* friluftslivets far. Jeg tviler på om den livsform DNT står for i følge medlemsundersøkelsen hadde slått bedre an hos Sondre enn det gjør for ungdom i vår tid. Jeg tror at Sondre Nordheim dersom han hadde vært i live dag hverken hadde vært medlem i KFUM speideren eller Turistforeningen. Hvis Sondre Nordheim hadde levd i dag tror jeg han hadde pendla mellom Zell-Am-Zee og Hemsedal. Han hadde levd livet med spennesko og snowboard.

En av våre mest kjente naturfilosofer og fjellforfattere, Peter Wessel Zapfe, snakker i et av sine mest kjente sitat om meningen med tindesporten:

> *Men hensikten spør folket, meningen, maalet? Det er ingen hensikt, det er intet maal. Tindesporten er meningsløs som selve livet, -derfor kan dens trolldom aldrig dø.*

Jeg tror at vi som driver friluftsliv innenfor de tradisjonelle friluftslivsorganisasjonene har lagt for mye vekt på tranen og satset for lite på å få ungdom glade i sitronsmaken. Jeg tror at vi i vår iver etter å formidle hvor viktig det er med friluftsliv, for naturen, for helsen, for den psykiske utviklingen osv.osv. har glemt gleden, spontaniteten og den ungdommelige utforskningstrangen og spenningsbehovet som i sin tid skapte det friluftslivet som vi nå med største selvfølgelighet betegner som tradisjonelt. Jeg frykter at det tradisjonelle friluftslivet har blitt for fornuftig. For pedagogisk riktig og for organisert. Jeg frykter at mange ungdommer når de kommer i en alder hvor de vil gjøre litt opposisjon og gjøre noe foreldrene synes er litt nifst og en smule sjokkerende heller melder seg ut av FRIFO-organisasjonene enn inn i dem. Jeg tror at alt for mange ungdommer forbinder friluftsorganisasjonene for mye med tran.

Nå skulle det ikke forundre meg om en del av dere som er her synes at jeg er i ferd med å gå litt vel langt over streken. Det skulle ikke forundre meg at dere som er her og representerer disse organisasjonene får lyst til å protestere og si at dere aldeles ikke vil forbindes med tran. At dere driver med masse spennende aktiviteter og at situasjonen ikke er så svart hvit som jeg maler den. Jeg tror dere har helt rett i det. Jeg vet at dere har helt rett. Jeg har selv brukt omtrent all min fritid i disse organisasjonene og det har jeg ikke gjort hverken fordi jeg er spesielt glad i tran eller spesielt lite interessert i fartsfylte aktiviteter. Jeg har vært med i disse organisasjonene fordi jeg syntes det virka kjekt og fordi noen fortalte meg at disse organisasjonene eksisterte.

Og her tror jeg vi er ved sakens kjerne. For at ungdom skal få lyst til å være med i friluftsorganisasjonene vi representerer, må noen fortelle dem om alt det kjekke vi driver med. Ikke alle får dette inn med morsmelken, og i kampen om oppmerksomheten tror jeg at friluftslivsorganisasjonenes største utfordring i årene fremover vil bli nettopp å tiltrekke oss oppmerksomhet. I denne kampen om oppmerksomheten er det vanvittig viktig at vi ikke blir forledet til å tro at det er produktet vårt det er noe i vegen med. Hvis vi tilpasser tilbudet vårt så mye til trendene at vi ikke lenger klarer å holde fast på det lite ressurskrevende friluftslivet, har vi etter min mening tapt hele vår funksjon. Velger vi å gå på akkord med det enkle friluftslivet for å tiltrekke oss oppmerksomhet, gir vi slipp på det unike produktet friluftsorganisasjonene har. Men enkelt friluftsliv er ikke synonymt med å gå fra hytte til hytte

med Turistforeningen eller på gapahuktur med speideren. Enkelt og lite ressurskrevende friluftsliv kan like gjerne være skiseiling, klatring, løssnøkjøring og elvepadling. Jeg tror at vi må bli flinkere til å formidle at det er rom for også disse aktivitetene innenfor de organisasjonene vi representerer. Det er rom for å ha det gøy. Det er rom for lek, action, spenning og utfordringer. Men det er det lite ressurskrevende friluftslivet vi arbeider for at flest mulig skal få oppleve gleden av. Hvem gidder vel å drikke sitronsmak hvis tranen mangler? Men selv den mest tungnemme av oss alle forstår at det er sitronsmaken vi må reklamere med.